

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoría

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Illustrissimis Et Reverendissimis Archiepiscopis, Episcopis, Et Universo
Clero Ecclesiae Gallicanae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

ILLUSTRISSIMIS ET REVERENDISSIMIS
ARCHIEPISCOPIIS,
 EPISCOPIIS, ET UNIVERSO
 CLERO
 ECCLESIAE GALLICANÆ.

Post tot Græcorum Patrum editiones quæ vestris auspiciis in lucem hætenus prodierunt, id unum adhuc restabat, Illustrissimi Antisites, ut Eusebii Cæsariensis Ecclesiastica Historia multò quàm antehac emendatior ac purior, sub vestri nominis titulo ac patrocinio Catholicis hominibus donaretur. Idem Ecclesiæ, cuius commodis assidue consulitis, utilitas: id eruditorum omnium vota: id postremò Eusebius ipse suo quodam jure à vobis poscere videbantur. Nam ut de Ecclesiâ primo loco dicam, quid ad laudem ejus illustrius, quid ad defensionem fortius; quid ad propagationem utilius; quid ad morum ac disciplinæ gravitatem restituendam aptius proferrî potest quàm Historia rerum Ecclesiasticarum? Jam verò ad convincendos hæreticos nihil, meo quidem judicio, efficacius est atque potentius quàm hoc genus scriptioris. Quippe hominum animi disputationibus ac ratiocinando agrè se vinci patiuntur. Et quoties constriictos se vident, nec habent quod respondeant, non tam veritati id adscribunt, quàm adversariorum in disputando subtilitati ac versutia. Certè diuturno experimento comprobatum est, seu scriptis seu viva voce editis disputationibus accendi potius hæreticorum animos quàm sanari. Historia verò rerum Ecclesiasticarum, cum se in animos legentium placidiùs insinuet, longè faciliorem de iis victoriam refert. Quis est enim ex diversa factionis hominibus, qui cum Ecclesiasticam Historiam attentè perlegerit, non statim pudore suffusus, errorem suum illic damnatum agnoscat, seque velut membrum à reliquo corpore præcisum desseat. Etenim cum Ecclesiastica Historia nihil aliud contineat quàm Apostolicarum sedium perpetuam successionem, Episcoporum sibi invicem succedentium seriem; illustria denique Doctorum & Martyrum pro pietate certamina: ex quibus hi quidem furorem Gentilium tolerantia sue fortitudine superarunt: illi verò hæreticorum qui adversus Ecclesiam insurrexerant, perversa dogmata scriptis suis confutaverunt: quicumq; ex hæreticis ad hujus historiae lectionem oculos atq; animum intenderit, fateatur necesse est, se ab illa Apostolorum successione, ab illo Doctorum & Martyrum grege, ab illa deniq; Episcoporum communionem prorsus alienum esse. Quippe ab iisdem illis Apostolorum successoribus, qui easdem adhuc sedes & Cathedras obtinent

Epistola.

in quibus olim Apostoli sederunt: ab illis ipsis qui Novatianos & Donati-
 stas & Artemonis sectatores condemnarunt: suum quoque errorem pari sen-
 tentia condemnatum intelligunt. Pudeat igitur illos oportet erroris ac novi-
 tatis suae, quotiescumque in Historia Ecclesiastica tanquam in speculo verita-
 tem conspiciunt & antiquitatem, dogmatum suorum errori novitatique re-
 pugnantem. Atque haec obiter dicta sint de Ecclesiastica Historia praecipua uti-
 litate, cujus potissimum causa, nova hujus editionis mihi à vobis cura man-
 data est. Nec vero solum Ecclesiae commodis, sed & eruditorum omnium vo-
 tis hac editione consuluitis, quorum plerique partim Graeci contextus men-
 dis ac vitii, partim Latinorum Interpretum erroribus, ab Eusebii nostri le-
 ctione haecenus deterrebantur. Ac ne quis forte minuenda aliorum gloria,
 meique Operis praedicandi causa, istud à me dictum putet, doctissimi homi-
 nis testimonium hic apponam, qui ante hos octoginta annos idem de Graeca
 Eusebii editione deque Latinis Interpretibus iudicium tulit. Is est Joannes
 Curterius, qui in epistola quam Parisiensi editioni praefixit, Joannem Rupe-
 fucaldium alloquitur his verbis: Si in istam Graecorum Historiae Ecclesia-
 sticae Auctorum editionem intueamur. Quid enim ea unquam editum de-
 pravatius? Ideo saepe ante annos sex, qui Graeca ejus lectione delectarer,
 cum essem expertus, & Rufinum cujus tempore nondum ita corrupta fuisse
 exemplaria credatur facile; Nesculum denique ipsum in consilium adhi-
 buissem, tantum abest, ut eorum versionibus sim adjutus: ut illum (quod
 merito reprehendit Hieronymus) in Eusebio reddendo parum integre se pra-
 stitisse; & hunc non tantum mendosi exemplaris Graeci vel leves errores non
 animadvertisse, sed suos in versionem infinitos, partim ignavia, partim de-
 industria, ut suis partibus faueret, invexisse deprehenderim. Et paulo post de
 Christophorsoni interpretatione ita pronuntiat: Ejus libri emendationes uti-
 litati publica tandem non invidissem, nisi promissam Christophorsoni inter-
 pretationem etiam expectandam censuissem. Sperabam enim, quia bene do-
 ctum hominem & Catholicum esse, deinde bonis exemplaribus adjutum fuisse
 se audiebam, non praeclearam modo & tutam versionem aliquam emissurum,
 sed in publicati Codicis Graeci emendationem (quod solet ab Interpretibus
 omnibus non omitti) variarum lectionum & correctionum Annotationes
 adjecturum. Verum longè aliter accidit atque expectabam. Siquidem ut de
 ejus editione hoc solum nunc dicam, quod pia quidem & Catholicam, sed in-
 choatam potius quam exactam aut perfectam multis rationibus credi par-
 est: sic meliorum Codicum quibus ipse usus est, exiguum aut fere nullum fru-
 ctum ad multos redire video, cum quantum eos secutus vel immutavit vel
 addiderit, suis locis, ut decuit, si ve ad Graecorum restitutionem, si ve ad fidem
 versionis suae & auctoritatem comparandam, non admoneat. Petrus quoque
 Halloixius, vir in primis eruditus ac diligens, in Tomo 2. quo illustrium O-
 rientalis Ecclesiae Scriptorum vitas complexus est, in Notationibus ad vitam
 S. Hegeppi, cap. 3. de Joannis Christophorsoni versione idem quod Curte-
 rius sentit: Vno verbo, inquit, omnes fere errores Christophorsoni, qui sunt
 non pauci, adherent etiam Baronio, cum ejus semper utatur in citando Eu-

Epistola.

sebio versione. Ita sit, ut aliis alios sequentibus, nec fontes Græcos examinantibus, primi alicujus Interpretis errores ad quamplurimos Scriptores, qui solant nituntur priorum auctoritate, in immensum diffundantur. Ex quo etiam, quanta sit lingua Græca necessitas, in promptu est cognoscere. Idem in eodem capite, pag. 731. ait se libenter adnotare errores qui occurrunt in versione Christophoroni, ne ejus versione Lectores in errorem inducantur. Ac malum quidem ipsum, ut videtis, multi animadvertent, damnatumque illud publicum dolebant, quod tam utiles Antiquitatis Ecclesiasticæ libri, & Scribentium & Interpretum culpâ ac negligentia adeo depravati legerentur. Quidam etiam pro virili parte remedium adhibere, certis dumtaxat locis tentarunt. Sed nemo adhuc existit, qui novam Eusebiani Operis editionem emendationemque susciperet; seu quod laboris magnitudine plerique deterrebantur; seu quod scriptorum exemplarium copia & otio ac reliquis subsidiis quæ ad id opus necessaria sunt, destituerentur. Donec vos pro vestro in Rempublicam literariam studio, id opus aggressi estis, novamque Eusebianæ historiae editionem curandam atque adornandam mihi commisistis: ut amotis superiorum editionum vitis atque mendis, planior deinceps via ad certissimam rerum Ecclesiasticarum notitiam Lectoribus sterneretur. Quo nomine studiosi certe omnes vobis plurimum debent, quorum commodis utilitatibus nostram operam consultum esse voluistis. Ceterum præter has causas quas jam commemoravi, quæ vos ad novam Ecclesiasticæ Historiæ editionem impulerunt, suberat etiam alia, nequaquam, ut arbitror, prætereunda: quod scilicet Eusebio de vobis deque Gallicana Ecclesia optime merito gratiam referre studuistis. Nemo certe est ex antiquis Ecclesiæ Scriptoribus, qui tot Ecclesiæ Gallicanæ laudes, tot insignia atque ornamenta scriptis suis intexuerit. Nam si antiquitatem spectes, quod præcipuum argumentum est nobilitatis, hic est qui Crescentem Pauli Apostoli discipulum in Gallias venisse testatur, ibique Evangelium prædicasse. Si Antistitum sanctitatem contemplemur ac doctrinam, Pothinum nobis atque Irenæum Lugdunenses Episcopos profert. Quorum ille cum Ecclesiam suam optimis exemplis ac documentis diutissime rexisset, tandem nonagenario major vitam illustri martyrio terminavit. Hic verò fidei Christianæ assertor fortissimus, adversus omnes hæreses luculentissimis libris decertavit. Jam si Martyrum fortitudinem & sinceram eorundem passionis Acta desideres, nulla certe Ecclesia hac in re Gallie nostra anteferenda est. Epistolam enim Viennensem ac Lugdunensem statim proferemus, quod pulcherrimum est atque vetustissimum totius Ecclesiæ in hoc genere monumentum. De cujus laudibus cum multa jam dicta sint à multis, nemo tamen pro illius dignitate hætenus est locutus. Adeo ejus epistolæ meritum ac pondus, omnem dicendi vim superat. Atque id fatebuntur quicumque eam sæpius legerint. Quo plus enim legitur, eo semper videtur esse præstantior. Hoc verò tam insignne Ecclesiæ vestræ monumentum, uni Eusebio acceptum ferre debemus. Qui nisi historiarum suarum libris illud intexuisset, tanto Antiquitatis Ecclesiasticæ thesauro nunc fortasse careremus. Quod si fidei sinceritas ac simplicitas queratur, Gallos nostros Eusebius in his libris hinc præcipue commendat:

Epistola.

dum ait persecutionem Diocletiani in Occidentis partibus ac praesertim in Gallia, cito esse compressam, Deo illis propter fidei sinceritatem benignius indulgente. Jam vero, quae Ecclesiae Gallicanae non postrema laus est, perpetuam illius jam inde à primis temporibus cum sede Romana consensionem, in his Eusebii libris non semel licet deprehendere. Primum quidem in Epistola martyrum Lugdunensium, quam illi adhuc in carcere positi, ad Eleutherum scripserunt tunc Romanae urbis Episcopum. Nam cum Asiani literis ad Lugdunensis Ecclesiae fratres datis eos consulissent, quid sentiendum esset de nova prophetia, quae tunc apud Phrygiam recens exorta gravissimos tumultus per totam Asiam excitarat, Gallicani martyres rem ad Eleutherum detulerunt, ut ejus interventu cuius in Ecclesia summa erat auctoritas, pax Asianis restitueretur. Alterum hujus concordiae exemplum suppeditat Synodus Gallicana, in qua Irenaeus unà cum pluribus Galliarum Episcopis, Victoris Papae sententiae de celebratione festi Paschalis, ab Eusebio dicitur subscripsisse. Idem quoque Irenaeus adversus Florinum qui Ecclesiam Romanam pernicioso schismate turbabat, fortiter insurrexit. Praeternitto Reticius, Maternus ac Marinus, Galliae Episcopos, qui cum Ælitiade Papa in Synodo Romana residentes, unam cum illo adversus Donatum tulere sententiam. Cum igitur tot tantaeque Gallicanae Ecclesiae laudes ab Eusebio commemoratae sint, nemini mirum videri debet, si pro tantis antecessorum vestrorum praconis hanc ei gratiam referre studuistis, ut Ecclesiastica ejus Historia quam fieri posset emendatissima atque ornatissima, vestris auspiciis ederetur in lucem. Quam in rem cum me unum ex omnibus delegeritis, equidem plurimum vobis eo nomine me debere profiteor, qui de me tam honorificè senseritis. Intellego tamen quantum mihi à vobis onus sit impostum: ut post tres Latinos Interpretes quartus ipse procedam, & eandem cum illis existimationis aleam subeam. Sed quoniam huic desiderio vestro ac mandato refragari nefas mihi fuit, hunc laborem tum vestrè tum Eusebii causà libentissime suscepi: omnemque in emendando & interpretando molestiam diuturna patientia concoxi. Alii quidem & ingenio & doctrina instructiores, plura & meliora praestabunt. Ego id perficere conatus sum, ne quis in hoc Opere diligentiam meam jure merito desideraret. Quod quidem utrum consecutus sim, vos, Illustrissimi Antistites, pro vestra aequitate judicabitis. Ceterum si hunc à me susceptum atque exhaustum laborem vobis placuisse intellexero, promptiore deinceps & alacriore animo reliquorum Ecclesiasticae Historiae Scriptorum editionem aggrediar, vobisque faventibus idem in illis quod in Eusebio praestare conabor.

Illustrissimae ac Reverendissimae D. V.
addictissimus, HENRICUS VALESIIUS.